

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave

Van de redactie	11
Voorwoord	13
prof. mr. H.J. Snijders	
Gebruikte afkortingen	15
De rol van het internationale recht bij het bevorderen van duurzame ontwikkeling	17
prof. mr. N.J. Schrijver	
1. Inleiding	17
2. Internationale recht en internationale organisaties: algemeen	18
2.1 Van afbakeningsrecht naar samenwerkingsrecht	18
2.2 Codificatie en progressieve ontwikkeling van recht	19
2.3 Bronnen van internationaal recht inzake duurzame ontwikkeling	19
2.4 Functies van internationale organisaties bij duurzame ontwikkeling	20
3. Internationaal milieurecht: snelle, maar gefragmenteerde ontwikkeling	20
4. De opkomst van ‘duurzame ontwikkeling’ in het recht: een ‘omnibus’-begrip?	22
5. Verankering van duurzame ontwikkeling in het internationale recht	25
6. De Zeven Beginselen van Duurzame Ontwikkeling van de International Law Association	28
7. Slotopmerkingen over de rol van het recht bij duurzame ontwikkeling	29
Internationaal Recht als Faciliterend Instrument voor Duurzaamheid	31
<i>Het Principe van Duurzame Ontwikkeling in Internationale Geschillenbeslechting</i>	
mr. dr. F. Baetens	
1. Inleiding	31
2. Het <i>Gabčíkovo–Nagyymaros Project</i> : ecologische noodzaak vs. een redelijk en billijk deel van de rivier	32
2.1 Feitelijke achtergrond	32
2.2 De uitspraak van het IGH	33
2.3 Relevantie voor de evolutie van het principe van duurzame ontwikkeling	33
3. <i>Shrimp-Turtles</i> : extraterritoriale jurisdictie en uitputbare natuurlijke hulpbronnen	35
3.1 Feitelijke achtergrond	35
3.2 Beslissing van het WHO Beroepslichaam	35
3.3 Relevantie voor de evolutie van het principe van duurzame ontwikkeling	36

4. <i>Pulp Mills</i> : een optimaal en rationeel gebruik van een rivier vs. bescherming van het milieu	37
4.1 Feitelijke achtergrond	37
4.2 De uitspraak van het IGH	37
4.3 Relevantie voor de evolutie van het principe van duurzame ontwikkeling	37
5. <i>IJzeren Rijn</i> : preventie en beperking van milieuschade bij het reactiveren van een spoorlijn	39
5.1 Feitelijke achtergrond	39
5.2 Arbitrale uitspraak	39
5.3 Relevantie voor de evolutie van het principe van duurzame ontwikkeling	40
6. Duurzame ontwikkeling als een mensenrecht voor het Europees Hof voor de Rechten van de Mens	40
6.1 Aantasting of vernietiging van het milieu als een schending van het recht op een privé- en gezinsleven	41
6.1.1 López Ostra	41
6.1.2 Giacomelli	42
6.2 Ernstige aantasting van het milieu als een schending van het recht op leven	42
6.3 Mensenrechten en duurzame ontwikkeling: where next?	43
7. Conclusie	43
Voor het milieu, tegen een internationaal milieuhof	45
<i>Geschillenbeslechting in het internationaal milieurecht</i>	
T.D.A. Kluwen & J.J.M van de Beeten	
1. Inleiding	45
2. Geschillen in het internationaal milieurecht	46
2.1 Het internationaal milieurecht	46
2.2 Internationaal milieurechtelijke geschillen	48
3. Beslechting van internationale milieugeschillen	49
4. Roep om een internationaal milieuhof	51
5. Argumenten tegen een internationaal milieuhof	54
6. De toekomst van geschillenbeslechting in het internationaal milieurecht	56
7. Conclusie	57
De kruisbestuiving tussen de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (Sustainable Development Goals) en het internationaal waterrecht	59
mr. dr. O. Spijkers MA	
1. Inleiding	59
2. Proces gecoördineerd door de secretaris-generaal	62

3. Proces van de Open Werkgroep (OWG)	66
4. Een ‘duurzame’ interpretatie van de grondbeginselen van het internationaal waterrecht	69
4.1 Geenschadebeginsel	70
4.2 Beginsel van redelijk en billijk gebruik van waterlopen	71
4.3 Beginsel van internationale samenwerking	73
5. De verdere ontwikkeling van de ecosysteembenadering in het internationaal waterrecht	73
6. Participatie van belanghebbenden in besluitvorming inzake duurzaam waterbeheer	74
7. Conclusie	75
In der Beschränkung zeigt sich der Meister	77
<i>Milieubescherming door het EHRM</i>	
C. Smit	
1. Inleiding	77
2. Ontwikkeling van de jurisprudentie: de nalatige overheid	78
2.1 Categorie 1: schendingen van artikel 8 EVRM	78
2.1.1 López Ostra	79
2.1.2 Guerra	80
2.1.3 Hatton	80
2.2 Categorie 2: schendingen van artikel 2 EVRM	81
2.2.1 Öneriyildiz	82
2.3 De verhouding tussen artikel 8 en artikel 2 EVRM	82
3. De té actieve overheid?	83
4. Algemene kenmerken van de milieurechtspraak van het EHRM	84
4.1 Wanneer milieuvervuiling de mensenrechten raakt	84
4.2 Belangenafweging door de staat en de rol van de margin of appreciation	85
4.3 Rechten voor burgers onder het EVRM	86
5. Verklaringen voor deze beperkte rechtspraak	87
6. Conclusie	89
Nationale regelingen inzake groenestroomcertificaten en de Europese Unie	91
<i>Over de (on)verenigbaarheid van nationale steun voor groene stroom met de Europese interne markt</i>	
mr. P.L.F. Ribbers	
1. Inleiding	91
2. Nationale regelingen inzake groenestroomcertificaten en het vrij verkeer van goederen	93
2.1 Ålands Vindkraft	93
2.2 Essent Belgium	96

3. Balans	98
3.1 De door het Hof van Justitie onderscheiden rechtvaardigingsgrond(en)	98
3.2 De toets van het Hof van Justitie aan het evenredigheidsbeginsel	100
4. Nationale regelingen in de vorm van groenestroomcertificaten en (verbo-	
den) staatssteun	101
4.1 Europees kader	102
4.2 Een concrete toets: nationale regelingen in de vorm van	
groenestroomcertificaten	103
5. Huidige en toekomstige ontwikkelingen	105
5.1 Consultatie voor een derde Richtlijn voor hernieuwbare energie	106
5.2 Quo vadit (?)	108
De Urgenda-zaak na het Klimaatakkoord	113
prof. mr. A.G. Castermans & S. Goldstein	
1. Inleiding	113
2. Klimaatakkoord	114
3. Doorwerking van internationaal recht	116
3.1 Inleiding	116
3.2 Rechtstreekse werking milieuverdragen	117
3.3 Rechtstreekse werking Klimaatakkoord	118
3.4 Verdragsconforme uitleg en toepassing van nationaal recht	119
4. Het <i>Urgenda</i> -vonnis in het licht van het Klimaatakkoord	120
4.1 De meetlat	120
4.2 Presteert Nederland ondermaats?	122
4.3 Aanknopingspunten voor een zorgplicht	123
4.4 Rapportageverplichting	125
5. En nu verder	126
Bestuursrechtelijke handhaving van milieurecht	127
<i>Hoe kunnen u en ik de naleving van milieunormen afdwingen? Simpel. Met</i>	
<i>het bestuursrecht!</i>	
mr. S.A. Gawronski	
1. Inleiding	127
2. Afdwingen van milieunormen – algemeen	129
3. Het bestuursrechtelijk handhavingsverzoek, de theorie	131
4. Juridische problemen uit de praktijk	134
5. Praktische problemen uit de praktijk	135
5.1 Ad a) tijd en geld	135
5.2 Ad b) geen belanghebbenden	136
5.3 Ad c) economische ontwikkelingen versus milieubescherming	136
5.4 Ad d) belangenverstrengeling bevoegd gezag (vaak provincie of	

gemeente)	136
5.5 Ad e) deskundigheid	137
6. Slotbeschouwing	137
“Bias Don’t Kill My Vibe”	139
<i>Nederlands Klimaatbeleid – beleden of belegen?</i>	
mr. M.J.W. Timmer en mr. N. van Triet	
1. Inleiding	139
1.1 Voorzorgsbeginsel	139
1.2 Opbouw	141
2. Negatieve zijde	141
2.1 Gronings aardgas	141
2.2 Schaliegas	143
2.3 Tussenconclusie	146
2.4 Energieakkoord – sluiting kolencentrales	147
3. Positieve zijde	148
3.1 Verdragen en akkoorden	149
3.2 Urgenda	149
3.3 Duurzame energie	151
3.4 Vlees: een ethisch vraagstuk of het antwoord op klimaatverandering?	152
4. Conclusie	154
Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	155
mr. W.J.L. Calkoen	
1. Inleiding	155
2. Supranationale impulsen voor MVO	157
2.1 Algemene initiatieven voor impulsen	157
2.2 Verenigde Naties	158
2.3 The Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD)	159
2.4 Europa	160
2.5 Recente impulsen voor duurzame ontwikkeling die ook zien op MVO	161
2.5.1 IBA	161
2.5.2 Urgenda	162
2.5.3 De VN Summit voor Duurzame Ontwikkeling	162
2.5.4 De Overeenkomst van Parijs	163
3. <i>Soft law</i> en <i>hard law</i> betreffende MVO in diverse landen	165
3.1 Australië	165
3.2 China	165
3.3 Frankrijk	166
3.4 India	166

3.5	Indonesië	166
3.6	Luxemburg	167
3.7	Nederland	167
3.8	Spanje	167
3.9	Turkije	167
3.10	Verenigd Koninkrijk	168
3.11	Verenigde Staten van Amerika (VS)	169
3.12	Zwitserland	169
4.	Conclusie	170
Falling from cloud nine		173
<i>A critical analysis of self-regulation regarding environmental sustainability in the financial sector</i>		
F.Q. van de Pol & M. Wistuba		
1.	Introduction	173
2.	Self-regulation in the financial sector	174
2.1	Development	174
2.2	Definition	176
2.3	Motivations for adoption	177
2.4	Framework outline	178
3.	Examples of self-regulation in the financial sector	179
3.1	Equator Principles	180
3.2	United Nations Environment Programme Finance Initiative	181
3.3	JPMorgan Chase Environmental and Social Policy Framework	183
4.	Critical assessment	184
5.	Conclusion	186